

Збройна боротьба: теорія, забезпечення, досвід

УДК 355.45

О.В. Кулешов¹, О.В. Батурін¹, Є.О. Рябоконт¹, О.О. Оліфіров²

¹Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

²Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСУВАННЯ СТРУКТУРИ БОЙОВИХ СТАТУТІВ ВІЙСЬК ПРОТИПОВІТРЯНОЇ ОБОРОНИ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Розглянуто питання, пов'язані з формуванням структури Бойових статутів військ протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України на прикладі Польових статутів протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил США FM 44-100 та FM 3-01.7 (бригада). Наведені деякі особливості, пов'язані з існуванням різних підходів до формування структури та змісту статутних документів. Розглянуто переваги нешаблонного підходу до планування бойових дій командирами (начальниками) тактичного та оперативного рівнів. Надані пропозиції по збалансуванню Бойових статутів військ протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України.

Ключові слова: структура статутів, підготовка ведення бойових дій, нормативні показники.

Вступ

Постановка проблеми. Розвиток теорії та практики підготовки і ведення збройної боротьби тісно пов'язаний з розробленням системи статутних документів. Пріоритетне місце в цій системі належить статутам як основоположним документам, які призначені для командирів і штабів різних ланок управління військами при підготовці та веденні бойових дій [7].

Діючи Бойові статuti військ протиповітряної оборони Сухопутних військ (ППО СВ) Збройних Сил (ЗС) України (ч. I, II) характеризується твердою регламентацією більшості тактичних нормативів, фактично бойові дії частин і підрозділів повністю нормовані [1, 2]. З моменту виходу діючих Бойових статутів військ ППО СВ відбулися істотні зміни у військовій справі [6]. Розширилося коло завдань, які повинні вирішувати частини та підрозділи ППО СВ, змінилися засоби повітряного нападу (ЗПН), що в сукупності з ускладненням умов ведення сучасного бою стимулює розвиток способів захисту військ засобами ППО СВ.

На теперішній час, потрібно коригування положень про сутність і зміст сучасного протиповітряного бою, конкретизація його положень і внесення змін в принципи формування структури Бойових статутів військ ППО СВ ЗС України (ч. I, II), а саме урахування переваг положень Польових статутів ППО СВ ЗС США FM 44-100 та FM 3-01.7 (надалі – збалансування структури статуту).

Аналіз літератури. Питання аналізу структури та змісту статутних документів розглядаються в низці наукових робіт [5 – 7]. Але проблеми збалансування структури Бойових статутів військ ППО СВ ЗС України у відповідності до сучасних умов підготовки та ведення бойових дій частинами та підрозділами ППО СВ розглядалися лише частково.

Метою статті є розробка пропозиції щодо збалансування структури Бойових статутів військ ППО СВ ЗС України (ч. I, II) на основі аналізу положень Польових статутів ППО СВ ЗС США FM 44-100 та ППО СВ ЗС США (бригада) FM 3-01.7.

Основний матеріал

Бойовий статут є офіційним керівним документом, що встановлює основи бойової діяльності військ. У ньому визначаються мета, завдання, способи, принципи застосування військ, основні положення по підготовці і веденню бойових дій. На основі положень і вимог, викладених у статутах, командири приймають рішення на бойові дії частин та підрозділів з урахуванням конкретних умов бойової обстановки [6, 7].

Одна з важливих вимог, яка висувається до статуту, є всебічне врахування останніх досягнень воєнної теорії та практики ЗС передових країн світу. Лише за такого підходу положення та вимоги статутних документів відповідатимуть сучасному рівню воєнного мистецтва. Затримання в оновленні статутних документів призводить на певному етапі до невідповідності їх положень потребам військ.

Статутні документи повинні відображати положення сучасної теорії воєнного мистецтва, разом з тим мати чітко виражену практичну спрямованість у вигляді нормативів. Нормативний правовий статус бойових статутів визначає юридичне закріплення викладених у них теоретичних і практичних рекомендацій, які стають законом для командирів та начальників.

На основі аналізу основних положень діючих Бойових статутів військ ППО СВ ЗС України (ч. I, II) і Польових статутів ППО СВ ЗС США FM 44-100 та FM 3-01.7 розкриємо деякі особливості, які пов'язані з існуванням різних підходів до формування структури та змісту статутних документів [1 – 4]. Це надає можливість оцінити наявні в їхніх положеннях переваги та врахувати їх під час розроблення сучасних Бойових статутів військ ППО СВ ЗС України.

Нині діючі Бойові статuti військ ППО СВ ЗС України характеризується твердою регламентацією більшості тактичних нормативів. Установлені показники позиційних районів, стартових (вогневих) позицій, у тому числі кількість і взаємне віддалення вихідних районів, районів зосередження, рубежів розгортання, складу елементів бойових порядків, віддалення пунктів управління та ін.

Насичення статутів регламентованими положеннями, нормативами, що є обов'язковими по законодавчій сутності статутного документа, об'єктивно приводить до обов'язковості виконання, тобто до шаблонних дій, відмови від ініціативи.

При прийнятті рішення командирами більшість його елементів є типовими. Це означає, наприклад, що обґрунтування такого найважливішого елементу рішення, як побудова бойового порядку зенітного ракетного полку, здійснюється не на основі аналізу і розкриття сутності конкретної бойової обстановки, а виходячи з нормативів, які надані у статуті.

Регламентований характер бойових статутів впливає на формування мислення офіцера при навчанні у військових навчальних закладах і в практичній діяльності у військах. Принципове значення має спосіб одержання знань. Якщо базові положення статутів викладаються в репродуктивній формі, фактично як норматив, то вивчення такого матеріалу вимагає насамперед роботи пам'яті того, кого навчають. У результаті він не опановує механізмом творчого мислення, необхідного для усвідомленого застосування тих або інших статутних положень [5].

Представляється доцільним відмовитися від багатьох кількісних нормативів і тим більше не захоплюватися вказівкою твердих обмежень. Не слід перетворювати статут в інструкцію, він повинен бути документом, що сприяє формуванню творчого мислення офіцерів. У свою чергу, окремі кількісні показники як рекомендації можуть і повинні бути присутні у додаткових матеріалах, що не носять офіційного характеру. Слід також відзначити, що Польові

статuti ППО СВ ЗС США FM 44-100 та FM 3-01.7 не містять нормативних кількісних показників. Фактично вони являють собою стабільний звід оперативних і тактичних принципів, сформульованих на основі дійсного військового досвіду, що можливо використати як основу для розробки способів і порядку ведення бойових дій з'єднаннями, частинами та підрозділами ППО СВ [3, 4].

Польовий статут ППО СВ ЗС США FM 44-100 є основним документом військ ППО СВ. В ньому пояснена роль військ ППО СВ в бойових діях на театрі воєнних дій (ТВД) в об'єднаних (за участю декількох родів військ) і багатонаціональних угруповань військ [3]. Наведені основні принципи інтеграції бойового завдання по ППО при плануванні і веденні бойових дій на стратегічних, оперативних і тактичних рівнях. Польовий статут FM 44-100, розроблений з урахуванням положень Польового статуту СВ США FM 100-5 і його дозволено застосовувати з'єднаннями, частинами та підрозділами ППО СВ у всьому світі, однак, вказана необхідність творчого застосування відповідно до вимог кожного ТВД. Польовий статут ППО СВ ЗС США FM 44-100 є основоположним документом для командувачів військ ППО СВ, командирів на усіх рівнях, викладачів і є основою для розробки програм навчання в училищі ППО СВ ЗС США.

В главі 1 (вступ) статуту FM 44-100 наведено принципи бойового застосування з'єднань, частин та підрозділів ППО СВ, вказано взаємозв'язок положень щодо ведення бойових дій СВ і військ ППО СВ.

В главі 2 «Повітряні і ракетні загрози для військ США» наведено типи ЗПН, які можуть діяти по військам та об'єктам що прикриваються. Вказано, що імовірний противник стежить за можливостями ЗС США щодо ППО з метою використання слабких сторін. Також наведено що імовірний противник має спроможності, які можуть протистояти американським силам, включаючи:

- зброю масового ураження;
- системи безпілотної розвідки, спостереження і захвату цілі;
- високоточну зброю;
- велику кількість некерованих ракет;
- крилаті ракети для ураження наземних цілей.

В главі 3 «Доктрина ППО на театрі воєнних дій при об'єднаних діях видів ЗС» наведено принципи ведення бойових дій при об'єднанні військ ППО на ТВД, наведена доктрина, яка прийнята для дій в складі сил НАТО.

В главі 4 «Основні принципи ведення бойових дій військ ППО СВ США» наведено принципи виконання бойового завдання ППО СВ в об'єднаних і багатонаціональних загальновійськових операціях.

В главі 5 «Керування військами ППО СВ при веденні бойових дій» наведена доктрина керування

військами ППО СВ при веденні бойових дій. Розглянуті обов'язки командуючого і деякі аспекти керування військами ППО СВ. Також розглянуті можливості систем управління військами, які необхідні командувачу для координації бойових завдань і подальшого здійснення успішних бойових дій.

В главі 6 «Планування і ведення бойових дій військ ППО СВ» наведено порядок планування і ведення бойових дій на стратегічних, оперативних і тактичних рівнях під час виконання бойового завдання. На стратегічному рівні війська ППО СВ прикривають геополітичні об'єкти і виконують інші завдання, що визначені національним командуванням. На оперативному рівні війська ППО СВ прикривають війська і об'єкти на основному ТВД, лінії оперативного зв'язку. На тактичному рівні війська ППО СВ прикривають корпуси і дивізії при здійсненні маневру відповідно до пріоритетів командування протиповітряною обороною.

В главі 7 «Тилове забезпечення бойових дій» наведені основні принципи забезпечення бойових дій військ ППО СВ. Тилове забезпечення бойових дій – це процес планування і здійснення підтримки сил для ведення бойових дій. Воно включає функції матеріального забезпечення, транспортування, матеріально-технічне забезпечення та ремонт, службу охорони здоров'я, забезпечення особовим складом.

В главі 8 «Операції по стабілізації і підтримці» наведено загальні принципи операцій по підтримці і стабілізації, а також роль і місце військ ППО СВ в цих операціях.

У вступі статуту FM 3-01.7 вказано, що цей статут є керівництвом до дій бригади ППО СВ по підтримці операцій, та деталізує тактику, техніку та процедури, що використовує бригада ППО СВ для захисту сил від атак з повітря будучи інтегральним компонентом армійських операцій на всіх ТВД [3].

В главі 1 «Призначення бригади ППО СВ» наведено роль бригади ППО СВ у армійських та об'єднаних операціях, які виконуються під керівництвом командування корпусу та вище. Командування бригади ППО СВ має розуміти доктрину ППО СВ для організації взаємодії з силами, що підтримуються.

В главі 2 «Основи бойових дій бригади ППО СВ» наведено основи та принципи застосування бригади ППО СВ у операціях по здійсненню ППО та протиракетної оборони (ПРО). Глава містить рекомендації для командира бригади щодо планування бойових дій виходячи з часових, просторових ресурсів та замислу.

В главі 3 «Дії бригади ППО СВ в операціях по розширенню військової присутності» наведено порядок дії командира бригади та підпорядкованих частин при мобілізації, розгортанні та перегрупованні, а також при демобілізації.

В главі 4 «Керування військами при веденні бойових дій» наведена доктрина керування військами ППО СВ при веденні бойових дій на сучасному полі бою. Розглянуті обов'язки командира бригади щодо керування частинами та підрозділами ППО.

В главі 5 «Система планування та управління протиповітряною обороною в бригаді ППО СВ» наведено аспекти використання автоматизованою системою планування та управління ППО СВ для командного персоналу. Система може бути використана для планування місій, розподілу сил і ресурсів, збору та обробки розвідданих.

В главі 6 «Бойові дії бригади ППО СВ у складі корпусу» наведено порядок застосування бригади ППО СВ у корпусних операціях.

Глава 7 «Бойові дії бригади ППО СВ у складі об'єднань вище корпусу». В цій главі наведено порядок застосування бригади ППО СВ у складі об'єднань вище корпусу.

В главі 8 «Операції по забезпеченню ведення бойових дій» наведено вимоги до системи логістики бригади ППО СВ.

В главі 9 «Операції зі стабілізації та підтримки» вказана роль ЗС США у операціях зі стабілізації та підтримки і наведено, як бригада ППО СВ може підтримати ці операції.

Головна особливість статутних документів, які розглядаються, полягає в тому, що вони фактично є зведенням принципів воєнного мистецтва, які можуть бути використані командувачами (командирами) як основа для розроблення адекватних обстановці способів ведення операцій (бойових дій). Положення статутів викладено в логічній послідовності, за якою має формуватися рішення командувача (командира) без прив'язування до конкретної форми ведення бойових дій [6, 7].

Положеннями, що пройшли перевірку часом і можуть бути використані при оновленні статутів ЗС України, слід вважати ті, які насамперед підвищують загальний рівень теоретичної підготовки командирів і здатність їх у ході оцінювання обстановки приймати рішення на бойові дії частин та підрозділів.

Розкриття сутності принципів воєнного мистецтва має становити основну частину змісту статутного документа. Простого запам'ятовування принципів воєнного мистецтва без усвідомлення їх вимог недостатньо для ефективного ведення бойових дій. Слід звернути увагу на положення, які висувають вимоги до організаторських здібностей командирів. Особливо це стосується відповідальності за реальність планів та особисте керування їх розробленням, а також необхідності прояву ініціативи у виборі способів виконання бойових завдань.

Особливого значення набувають питання інформаційного забезпечення бою, яке необхідно роз-

глядати, у вузькому розумінні, як окремих вид бойового забезпечення. У широкому розумінні інформаційне поле стає полем бою, а інформаційна боротьба – видом бойових дій.

У той же час, статuti не слід захищувати розглядом часткових питань, як то застосування тих чи інших засобів управління, участі військ в антитерористичних, миротворчих, гуманітарних та інших операціях. Такі питання мають бути розглянуті в окремих настановах.

На основі аналізу основних положень статутів може бути надані пропозиції щодо збалансування структури Бойових статутів військ ППО СВ ЗС України.

Так до структури "Бойового статуту військ протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина II (дивізіон, батарея (рота), взвод, відділення, обслуга)" можливо включити наступні загальні положення:

- призначення військ;
- основи бойових дій підрозділів;
- керування підрозділами при веденні бойових дій;
- планування та управління протиповітряною обороною в підрозділах;
- бойові дії підрозділів у обороні та наступі;
- бойові дії підрозділів під час прикриття десантів, військ при пересуванні та розташуванні на місці;
- пересування підрозділів;
- забезпечення ведення бойових дій підрозділів.

Висновки

Таким чином, в статі проведено аналіз основних положень Польових статутів ППО СВ ЗС США.

Наведені особливості, які пов'язані з формуванням структури та змісту цих статутів та розглянуто наявні в їх положеннях переваги. Надані пропозиції щодо збалансування структури Бойових статутів військ ППО СВ ЗС України.

Список літератури

1. *Бойовий статут протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. I (зенітний ракетний полк, окремих радіотехнічний батальйон).* – К.: Варта, 2012. – 215 с.
2. *Бойовий статут протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. II (дивізіон, батарея (рота), взвод, відділення, обслуга).* – К.: Варта, 2012. – 240 с.
3. *FM 44-100 US Army Air and Missile Defense Operations / Headquarters, Department of the Army.* – Washington, DC, 15 June 2000. – 217 p.
4. *FM 3-01.7 Air defense artillery brigade operations / Headquarters, Department of the Army.* – Washington, DC, 31 October 2000. – 208 p.
5. Груздев Б.П. Проблемы фундаментализации оперативно-тактической и тактико-специальной подготовки в военном образовании // *Вестн. акад. воен. наук.* – 2003. – № 1(2). – С. 82-91.
6. Кадюк В.К. Обсуждаем боевой устав / В.К. Кадюк // *Воен. мысль.* – 2002. – № 5. – С. 36-41.
7. Іващенко Г.І. Особливості основних положень Польових статутів FM 100-6 та FM 100-34 Збройних Сил США / Г.І. Іващенко // *Наука і оборона.* – 2004. – № 5. – С. 29-32.

Надійшла до редколегії 21.10.2013

Рецензент: д-р військ. наук проф. М.О. Єрмошин, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ПРОБЛЕМЫ СБАЛАНСИРОВАННОСТИ СТРУКТУРЫ БОЕВЫХ УСТАВОВ ВОЙСК ПРОТИВОВОЗДУШНОЙ ОБОРОНЫ СУХОПУТНЫХ ВОЙСК ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

А.В. Кулешов, О.В. Батурич, Е.А. Рябоконт, А.А. Олифиров

Рассмотрены вопросы, связанные с формированием структуры Боевых уставов войск противовоздушной обороны Сухопутных войск Вооруженных Сил Украины на примере Полевых уставов противовоздушной обороны сухопутных войск вооруженных сил США FM 44-100 и FM 3-01.7 (бригада). Приведены некоторые особенности, связанные с существованием различных подходов к формированию структуры и содержанию уставных документов. Рассмотрены преимущества нешаблонного подхода к планированию боевых действий командирами (начальниками) тактического и оперативного уровней. Поданы предложения по сбалансированию Боевых уставов войск противовоздушной обороны Сухопутных войск Вооруженных Сил Украины

Ключевые слова: структура уставов, подготовка ведения боевых действий, нормативные показатели.

STRUCTURE OF FIELD MANUALS OF AIR DEFENCE TROOPS OF LAND FORCES OF ARMED FORCES OF UKRAINE BALANCING PROBLEM

O.V. Kuleshov, O.V. Batourin, E.O. Ryabokon, O.O. Olifirov

Questions related to forming the Field manuals structure of air defense troops of Land Forces of Ukraine Armed Forces are considered. Field manuals FM 44-100 and FM 3-01.7 (brigade) of air defense of the USA Army was taking into account. Some features, related to existence of the different approaches to forming of structure and content of regulation documents are given. Advantages of the unconventional approach to planning of battle actions by commanders (chiefs) of tactical and operative levels are considered. Suggestions on balancing of Field manuals of air defense troops of Land Forces of Ukraine Armed Forces are given.

Keywords: structure of Field manuals, preparation of combat actions, normative indexes.